

Ne-ljudske životinje u filozofiji i kulturi

Uz temu

Tri članka koja čine ovaj tematski blok izložena su na 32. *Danima Frane Petrića* »Ne-ljudske životinje u filozofiji i kulturi« (Cres, 22. – 25. listopada 2024.). Povećan međunarodni sastav ovog izdanja simpozija, čije rasprave često tvore tematske blokove *Filozofskih istraživanja*, uvjetovao je nešto slabiji broj članaka u ovoj prilici (više priloga očekuje se u posebnom tematskom bloku časopisa *Synthesis philosophica*), no njihova se kvantiteta ne odražava na kvalitetu. Oni tematski odražavaju problemski sadržaj, naime, da su ne-ljudske životinje (pri čemu je sama ova sintagma za mnoge još uvijek provokativna) i dalje poprilično marginalna filozofska i uopće kulturna tema. To nije zato što ona nema filozofske težine, nego zato što naš najčešće bezobziran odnos prema ne-ljudskim životinjama nije baš ni najugodnije reflektirati, pošto bi to zahtijevalo napor kritičkog razmišljanja, čiji rezultati svakako ne bi mogli legitimirati nastavak istog načina ponašanja većine ljudi prema ne-ljudskim životinjama (a u izvjesnom smislu i vlastite animalnosti).

Bremenitost ove teme za kritički duh kakav smo dužni kultivirati proizlazi iz učestalosti filozofskog nekritičkog, samorazumljivog prilaska temi koja je isuviše kompleksna i s ljudskom kulturom prožimajuća kao što su to ne-ljudske životinje. Upravo obraćanjem pažnje na ono što se samorazumljivo pomiče na marginu ili gura s litice obzira vrijednih tema, filozofija opravdava svoje kritičko poslanje, ne držeći nijednu problematiku zaključenom ili po sebi jasnom. Čini se da to postaje slučaj, posebice uzevši u obzir sve rašireniju raspravu o etici životinja. Premda se na prvi pogled može činiti da je takvo zanimanje plod našeg doba, zahvaljujući ponajprije angažmanu filozofa poput Petera Singera, promišljanjem uključivanja ne-ljudskih životinja u etički obzir bavili su se još i antički grčki filozofi, da ne spominjemo mnoga učenja i mislioce Istoka.

Ovaj se tematski blok upravo koncentrira na filozofske, ali i šire kulturne osvrte na ljudsko-životinjski odnos od Bliskog do nešto daljeg istoka, tj. od židovske do indijske misli. U tom pogledu ovi članci zrcale ono što važi općenito za ovu temu, naime, da se bave onime što bi se s uobičajenog europskog stajališta moglo smatrati marginalnim pristupima etici i filozofiji ljudsko-životinjskih odnosa. Da tome nije tako podsjetit će nas već sam motiv Kafkina kukca, duboko prisutnog u europskoj imaginaciji, kojim se u svome članku bave Goran Rem i Paula Rem. Što se indijske misli tiče, treba podsjetiti i da bismo bez Schopenhauerove inspiracije njome vjerojatno i dulje čekali na popularizaciju etičko-životinjske problematike u Europi. Te teme, dakako, ne bi bile ništa manje vrijedne promišljanja da se europski duh još nije o njih očešao. Uostalom, izgleda da bogatstvo antičke indijske misli po pitanju ljudsko-životinjskog odnosa, kako to pregledno u svojim člancima prikazuju Mislav Ježić i Ivan Andrijanić, u mnogim aspektima danas treba tek dosegnuti.

Josip Guć